

UNG I ÖSTERBOTTEN

- Resultat från Ungdomsenkäten 2013

Innehållsförteckning

Förord

1 Bakgrund

1.1 Ungdomsenkäten i Österbotten

1.2 Deltagare i Ungdomsenkäten 2013

2 Resultat från Ungdomsenkäten 2013

2.1 Skola och fritid

2.2 Fysisk och psykisk hälsa

2.3 Samhälle och inflytande

3 Vad händer sen?

Kontaktuppgifter

1 Bakgrund

I det här kapitlet berättar vi kort om tanken med Ungdomsenkäten i Österbotten, om hur den senaste undersökningen genomfördes, och vem som deltog.

1.1 Ungdomsenkäten i Österbotten

Ungdomsenkäten Luppen är ett statsfinansierat utvecklingsprojekt som utförs av Svenska Österbottens Ungdomsförbund i samarbete med Ungdomsforskarna vid Åbo Akademi. Syftet med projektet är att i enlighet med Ungdomslagen (72/2006) höra unga och producera information om ungas delaktighet, hälsa och livsvillkor till stöd för beslutsfattande.

Ungdomsenkäten riktar sig till årskurs 7 och 9 i svenska och finska skolor i Österbotten, och innehåller frågor om bland annat skola, fritid, fysisk och psykisk hälsa, konflikthantering och samhällsengagemang. Enkäten är inspirerad av den riks-svenska Ungdomsstyrelsens LUPP-enkät och har genomförts fyra gånger i Österbotten sedan år 2005, nu senast våren 2013. Ungdomsenkäten hör till föregångarna i Finland när det kommer till att använda sig av webbaserade enkäter i klassrum.

1.2 Deltagare

Under våren 2013 genomfördes Ungdomsenkäten i 25 skolor i 14 kommuner i Österbotten, från Kristinestad i söder till Karleby i norr. De flesta skolor genomförde enkäten elektroniskt men de som önskade hade även möjlighet att använda en pappersversion. Ett nytt initiativ i 2013 års enkät var att de ungdomar som ville kunde skriva sitt namn längst bak i den anonyma enkäten för att kuratorn på skolan skulle få läsa deras svar.

Sammanlagt deltog över 3600 ungdomar i Ungdomsenkäten 2013, vilket närmar sig en totalundersökning av eleverna på årskurs 7 och 9 i regionen. Efter att oseriösa svar hade identifierats landade det slutgiltiga deltagarantalet på 3488 ungdomar (se Tabell 1).

Tabell 1. Deltagare enligt skola och årskurs.

Kommun	Skola	Åk 7	Åk 9	Totalt
Kristinestad	Kristinestads högstadium	36	33	69
	Kristiinanseudun koulu	28	44	72
Kaskö	Kaskö högstadium	4	4	8
Närpes	Närpes högstadieskola	74	80	154
Korsnäs och Malax	Högstadiet i Petalax	73	76	149
Vasa	Merenkurkun koulu	106	86	192
	Rudolf Steiner-koulu	10	9	19
	Variskan koulu	118	104	222
	Vasa Övningsskola	48	39	87
	Vöyrinkaupungin koulu	112	102	214
Laihela	Laihian keskuskoulu	78	66	144
Korsholm	Korsholms högstadium	158	135	293
	Mustasaaren Keskuskoulu	37	36	73
Vörå	Tegengrensskolan	53	66	119
Nykarleby	Carleborgsskolan	62	65	127
Jakobstad	Etelänummen koulu	61	78	139
	Oxhamns skola	120	125	245
Kronoby	Ådalens skola	63	63	126
Larsmo	Cronhjelmsskolan	69	81	150
Karleby	Donnerska skolan	83	89	172
	Hakalahden koulu	115	95	210
	Kiviniityn koulu	95	73	168
	Lohtajan koulu	31	36	67
	Lucina Hagmanin koulu	57	72	129
	Länsipuiston koulu	79	61	140
Sammanlagt		1770	1718	3488

2 Resultat från Ungdomsenkäten 2013

I det här kapitlet presenterar vi resultaten från Ungdomsenkäten 2013. Först tar vi del av hur ungdomar i Österbotten har det i skolan och vad de gör på fritiden. Sedan ser vi på ungas fysiska och psykiska hälsa, och slutligen på deras inflytande och samhällsengagemang.

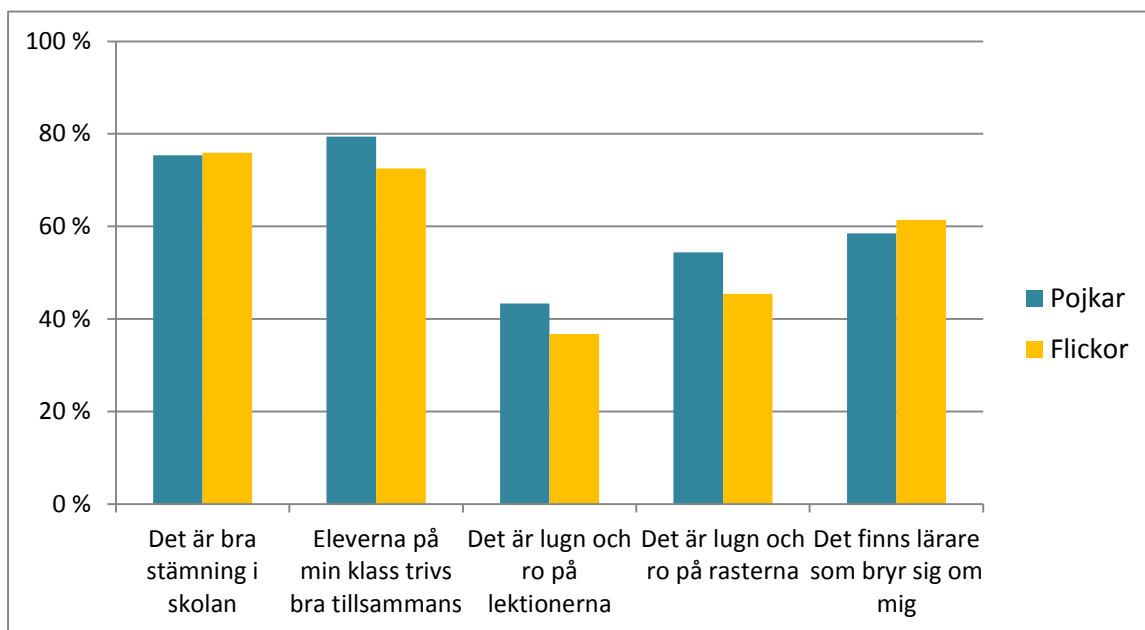
Förutom att presentera resultat för hela undersökningen, analyserar vi om det finns skillnader mellan pojkar och flickor eller mellan sjuor och nior. Vi lyfter också fram skolor och kommuner som lyckats särskilt väl inom olika områden och som kunde fungera som goda exempel.

2.1 Skola och fritid

Temaområdet skola och fritid innehåller frågor om bland annat skoltrivsel, mobbning och förenings- och internetaktivitet.

Skoltrivsel

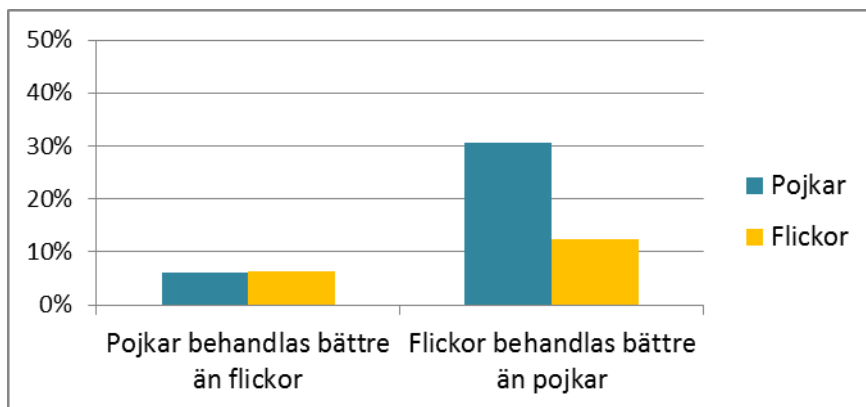
Över 70 % av såväl pojkarna som flickorna tycker att det är bra stämning i skolan (Figur 1). Runt 60 % av ungdomarna är av åsikten att det finns lärare som bryr sig om dem.

Figur 1: Andelen pojkar och flickor som håller med om att det är bra stämning i skolan, att eleverna trivs tillsammans, att det är lugn och ro på lektioner eller raster, eller att det finns lärare som bryr sig om dem.

Sjuorna anser i högre utsträckning än niorna att det är bra stämning i skolan, att det är lugn och ro på rasterna och att lärarna bryr sig om dem. Något överraskande anser en större del av niorna att det är lugn och ro på lektionerna. Bästa stämningen hittar man i Högstadiet i Petalax, i Kristiinanseudun koulu och i Korsholms högstadium. Lugnast på lektionerna är det i Vasa övningskola.

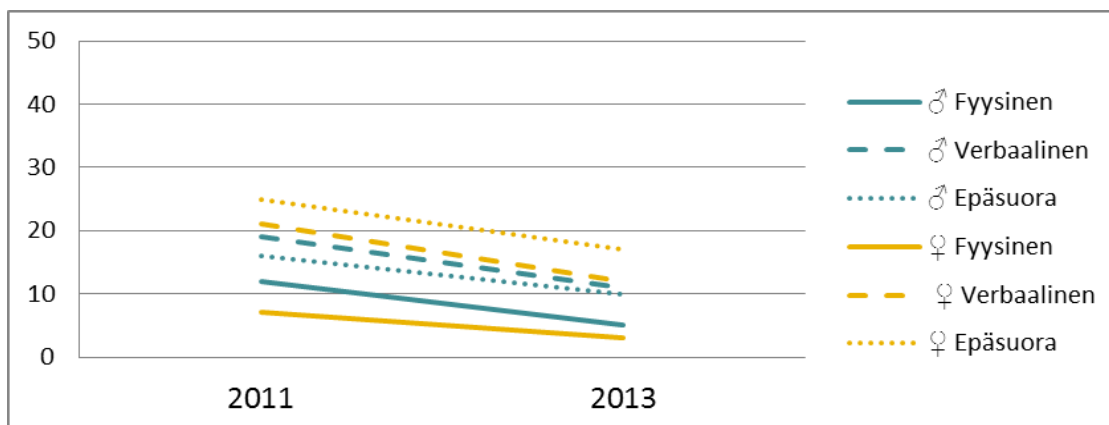
En annan aspekt av skoltrivseln är hur ungdomarna upplever att pojkar och flickor behandlas i skolan (Figur 2). Bland de österbottniska skolungdomarna är det klart flera pojkar och flickor som anser att flickor behandlas bättre än pojkar. Bägge könen anser alltså att flickorna behandlas bättre i skolan. Enligt siffrorna verkar jämlikheten vara bäst i Larsmo. Där tycker ungdomarna i högre grad än i övriga kommuner att varken-dera könet behandlas bättre.

Figur 2: Andelen pojkar och flickor som anser att pojkar eller flickor behandlas bättre i skolan.

Mobbning

I enkäten ingick även frågor om aggression och mobbning. Bland de österbottniska ungdomarna svarar 14 % att mobbning är ett problem i skolan och 11 % att de själva blivit mobbade. Minst problem med mobbning tycks det vara i Kristinestads högstadium. I Laihian keskuskoulu och i Cronhjelm's skola i Larsmo tycks lärarna vara på alerten när det gäller att ingripa om det förekommer mobbning.

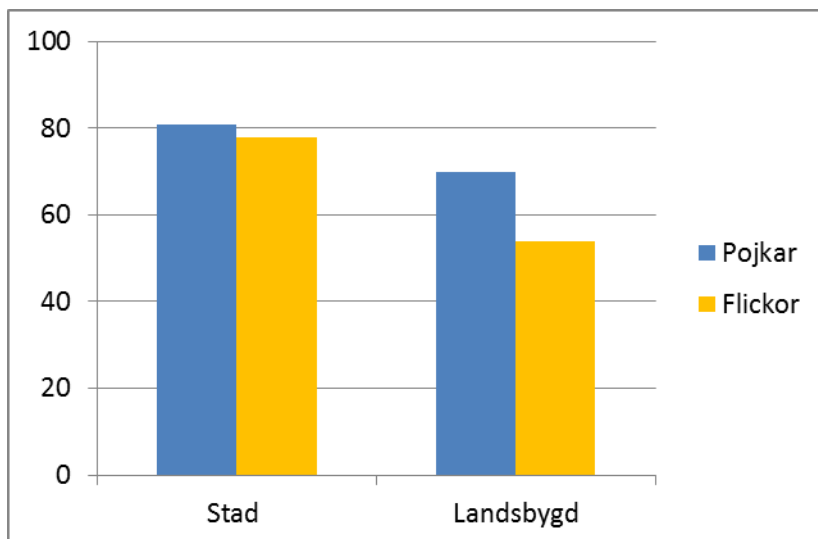
Figur 3: Andelen pojkar och flickor som ofta blivit utsatta för fysisk, verbal eller indirekt aggression.

Enligt resultaten i Ungdomsenkäten har förekomsten av aggression minskat i Österbotten under de senaste åren (Figur 3). Det förhåller sig också så att flickor upplever sig ha blivit mer utsatta för verbal och indirekt aggression än pojkarna. Pojkarna upplever, å sin sida, fysisk aggression i högre grad.

Fritidsaktiviteter

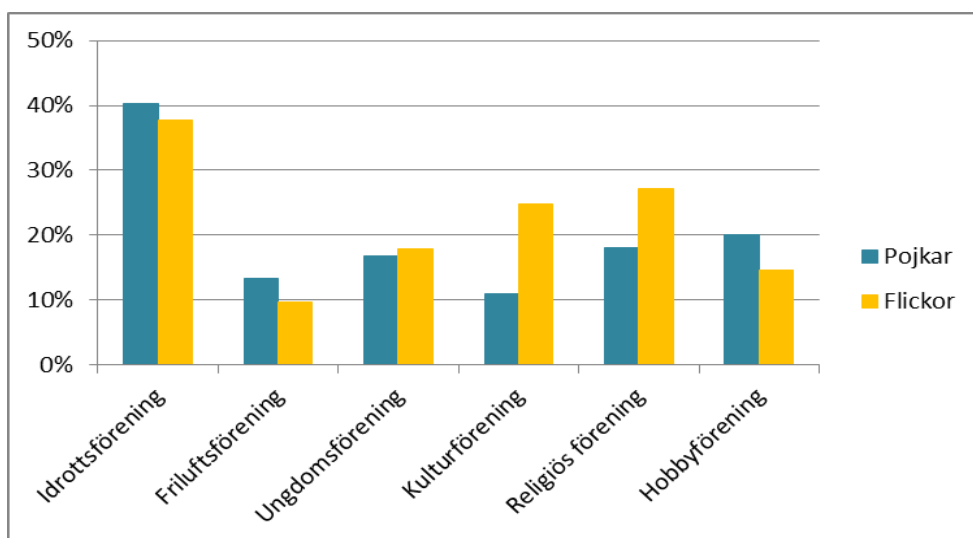
På frågan om hur mycket det finns att göra på fritiden svarar 70 % av de österbottniska ungdomarna att det finns ganska eller väldigt mycket att göra. Ungdomarna på lands-

bygden upplever att det finns mindre att göra än de som bor i en stad. Det bristande utbudet på landsbygden verkar dessutom drabba främst flickor: strax över hälften av flickorna på landsbygden anser att det finns ganska eller väldigt mycket att göra på fritiden (Figur 4).

Figur 4: Andelen pojkar och flickor på stad och landsbygd som anser att det finns ganska mycket eller väldigt mycket att göra på fritiden

I samband med frågan om hur mycket det finns att göra på fritiden kunde ungdomarna också lyfta fram saker som saknas där man bor, och 30 % av ungdomarna kom med konkreta förbättringsförslag. De överlägset vanligaste förslagen handlade om "något ställe att vara på", "ett ställe man bara kan hänga på", och "ungdomsgård", men också till exempel idrottsaktiviteter efterlystes.

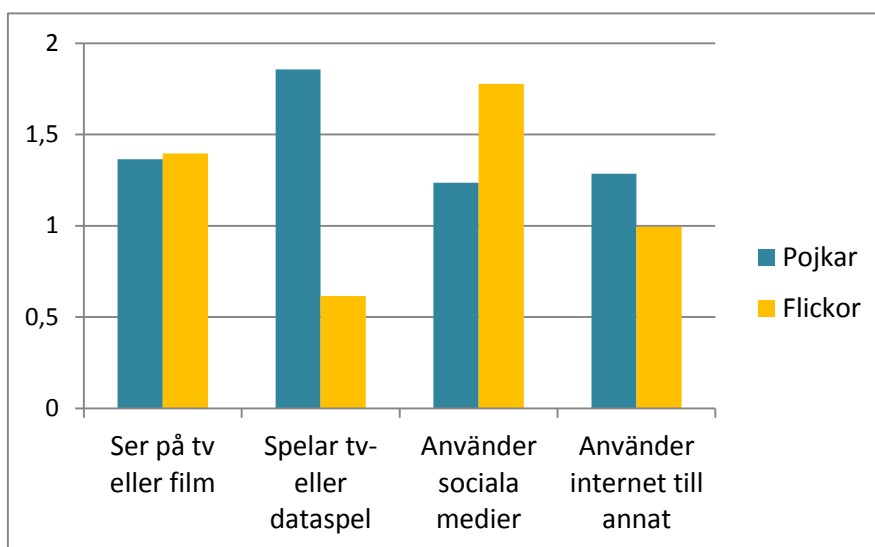
Figur 5: Andelen pojkar och flickor som är medlemmar i olika slags föreningar.

När det gäller föreningsaktivitet visar resultaten att ungdomarna främst söker sig till olika idrottsföreningar. Det gäller för bägge könen. Pojkarna visar lägst intresse för kul-

turella föreningar (t.ex. musik och teater) och flickorna för friluftsföreningar (t.ex. scouting och jakt). Största andelen medlemmar i idrottsföreningar finns i Vasa och i Kronoby. När det gäller religiösa föreningar tycks intresset vara störst i Karleby. Där uppger 25 % av de svarande att de är medlemmar i någon religiös förening och 19 % säger sig vara aktiva medlemmar.

TV och Internet

En vanlig fritidsaktivitet bland de österbottniska ungdomarna är att se på TV eller använda datorn. I medeltal tillbringar de strax under 1,5 timmar per dag framför TV:n.

Figur 6: Antal timmar per dag som pojkar och flickor ser på tv, spelar dataspel eller är på internet.

I fråga om att spela TV- eller dataspel syns en tydlig skillnad mellan pojkar och flickor: 28 % av pojkarna mot 5 % av flickorna uppger att de spelar tv- eller dataspel minst 3 timmar per dag. Flickor använder sociala medier i högre grad. 25 % av flickorna och 13 % av pojkarna använder sociala medier minst tre timmar per dag.

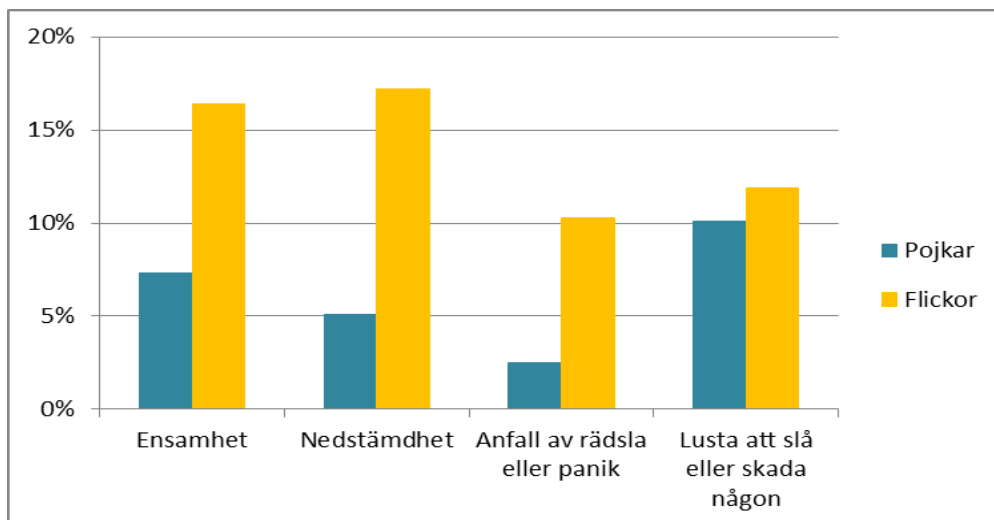
2.2 Psykisk och fysisk hälsa

Temaområdet psykisk och fysisk hälsa innehåller frågor om bland annat psykosomatiska besvär, alkoholkonsumtion, depression, kroppsuppfattning, ätstörningar, och ungas möjlighet att prata med någon om saker som besvärar dem.

Självkänsla och psykosomatiska symptom

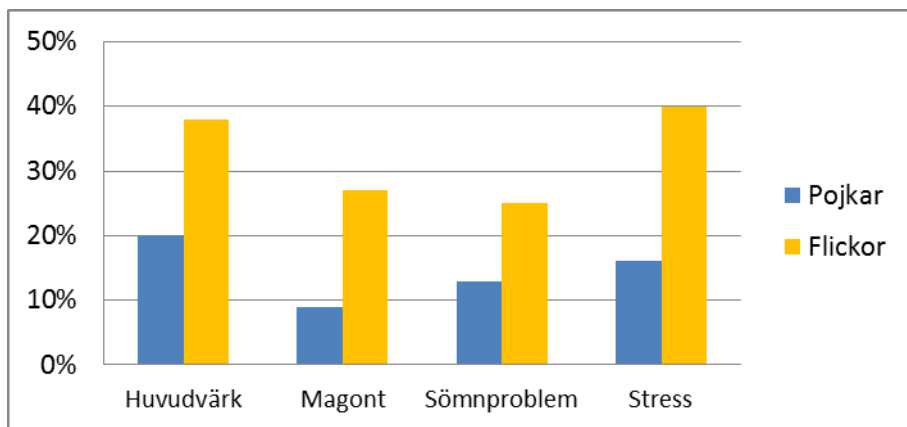
Nästan två tredjedelar av de österbottniska ungdomarna (64 %) håller med om att de på det stora hela är nöjda med sig själva, och lika många anser att de har en positiv inställning till sig själva. Som väntat rapporterade flera pojkar än flickor god självkänsla. Däremot fanns ingen klar skillnad mellan sjuor och nior, mellan stad och landsbygd, eller mellan finska och svenska skolor.

Samtidigt rapporterar drygt 10 % av ungdomarna att de ofta besväras av ensamhet eller nedstämdhet. Därtill uppger nästan 6 % av flickorna och 3 % av pojkarna att de ofta lider av självmordstankar. Överlag är olika former av depressiva symptom och ångestsymptom klart vanligare hos flickor än hos pojkar (Figur 7).

Figur 7: Andelen pojkar och flickor som besväras ofta av olika former av psykiska symptom.

Även när det gäller sömnproblem och stress är det flickorna som drabbas i högre grad än pojkarna (Figur 8). Exempelvis känner sig 40 % av flickorna ofta stressade mot 15 % av pojkarna.

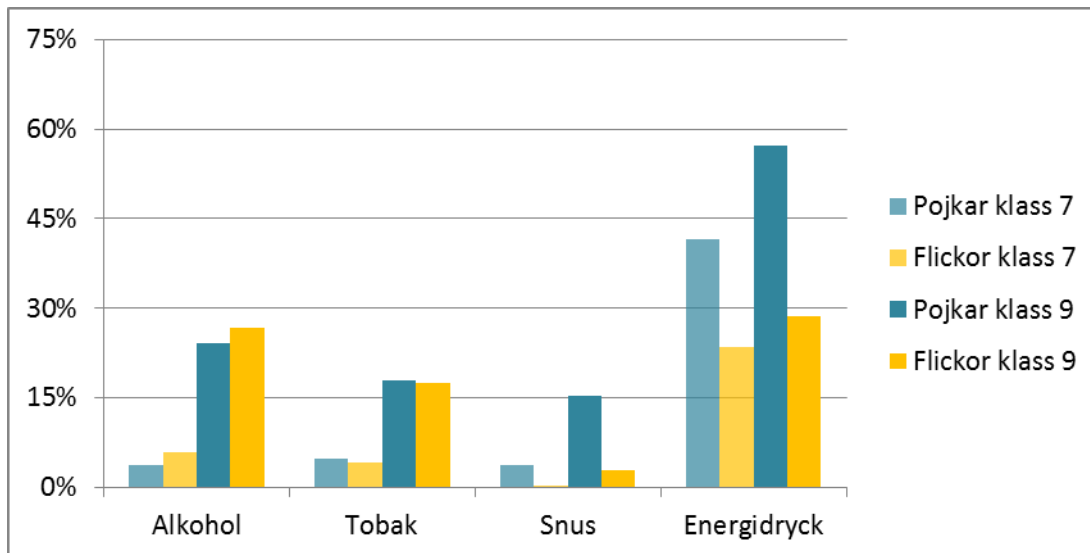
Figur 8. Andelen pojkar och flickor ofta besväras av olika former av psykosomatiska symptom.

Alkohol, tobak och energidrycker

Alkoholdebuten för många österbottniska ungdomar sker under högstadieåren: medan 70 % av sjuorna uppger att de aldrig dricker alkohol (i enkäten från 2010-2011 var siffran 85 %) svarar en fjärdedel av niorna att de dricker åtminstone några gånger i månaden. Bakom de här siffrorna finns dock stora regionala variationer – generellt är alkoholanvändningen högre i Sydösterbotten. Lägst är alkoholkonsumtionen i Norra Österbotten (Jakobstad, Larsmo, Nykarleby och Kronoby).

Även tobak och snus används mera av nior än sjuor. Som väntat snusar pojkar klart mer än flickor. Tobaksanvändningen skiljer sig inte mellan pojkar och flickor.

I jämförelse med resultaten från tidigare Ungdomsenkäter ser alkoholanvändningen bland nior ut att ha minskat under det senaste årtiondet. Exempelvis uppgav 44 % av niorna år 2005 att de dricker alkohol minst några gånger i månaden, år 2007 var motsvarande siffra 37 % och läsåret 2010-2011 var andelen nere vid 25 %. Resultaten från den senaste omgången av enkäten ger vid handen att 22 % av niorna dricker minst några gånger i månaden.

Figur 9: Andelen pojkar och flickor på sjuan och nian som dricker alkohol, snusar eller röker minst några gånger i månaden.

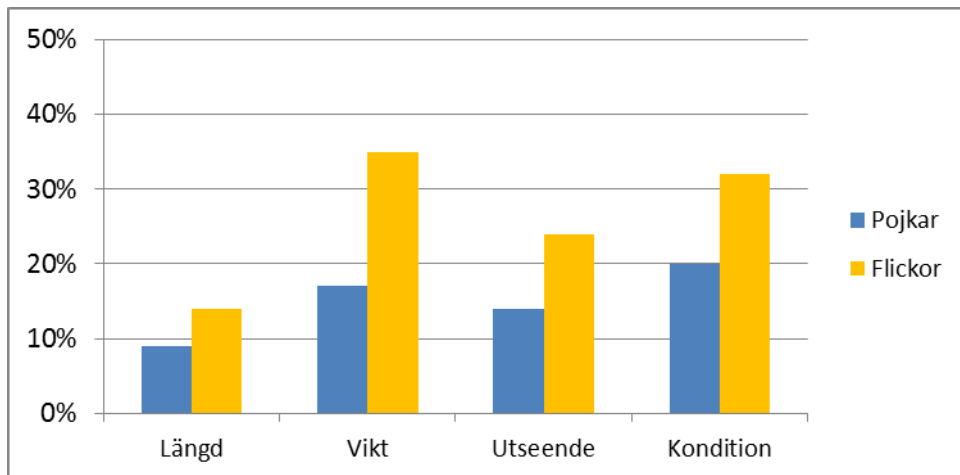
På senare år har istället konsumtionen av energidrycker etablerat sig bland unga. Närmare 40 % dricker energidrycker åtminstone några gånger i månaden. Användningen är större bland pojkarna och stiger från sjuan till nian. Bland pojkarna på nian uppger nästan 60 % att de använder energidryck åtminstone några gånger per månad.

Flickor anser i högre utsträckning att det bör finnas en åldersgräns för köp av energidrycker, medan särskilt pojkar på sjuan tycker att det är onödigt. Både pojkarna och flickorna på nian är mer positivt inställda till någon form av åldersgräns än sjundeklassisterna.

Kroppsuppfattning och ätstörningar

Av de österbottniska ungdomarna uppger över två tredjedelar (69 %) att de är nöjda med sin längd, medan strax under hälften (49 %) säger sig vara nöjda med sin egen vikt. Ungefär hälften uppger även att de är nöjda med sin kondition (47 %) eller med sitt utseende (53 %).

Om man istället ser på hur många som inte är nöjda med sin kropp uppger ca en tiondel (11 %) att de inte är nöjda med sin längd, drygt en fjärdedel (27 %) att de inte är nöjda med sin vikt, lika många (26%) att de inte är nöjda med sin kondition, och en femtedel (19 %) att de inte är nöjda med sitt utseende. Uppdelat enligt kön framkommer tydligt att flera flickor än pojkar inte är nöjda med sin kropp, och särskilt inte med sin vikt (Figur 10).

Figur 10: Andelen pojkar och flickor som inte är nöjda med sin kropp.

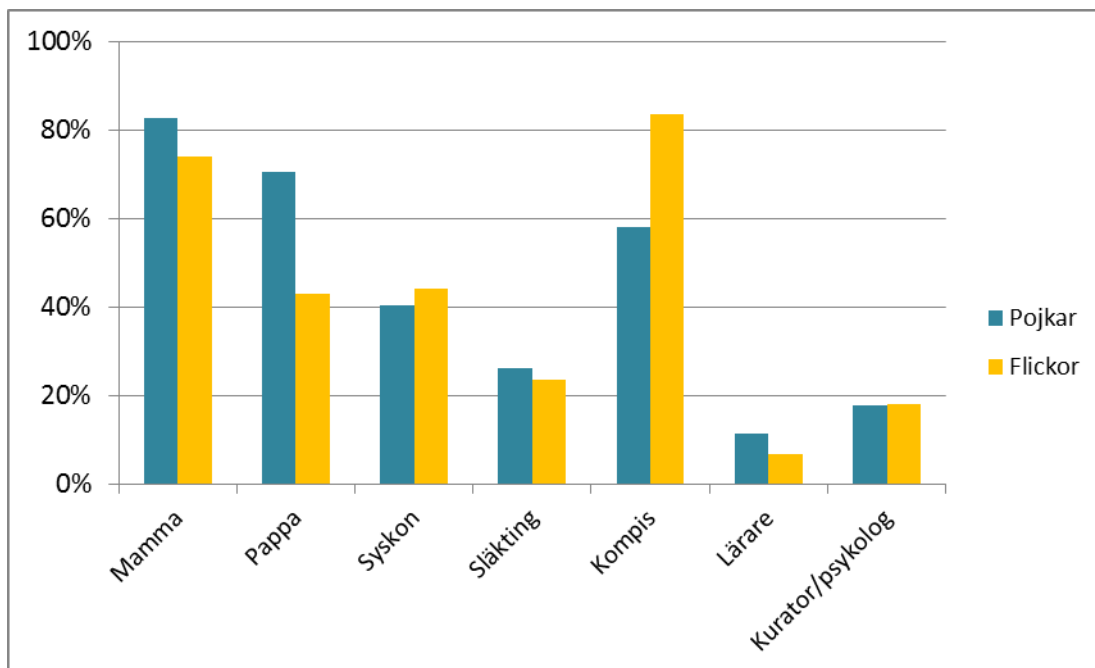
Jämfört med sjuorna så är niorna mindre missnöjda med sin längd och sitt utseende, men mera missnöjda med sin vikt och sin kondition. I synnerhet är det flera pojkar på sjuan än på nian som är missnöjda med sin längd, och flera flickor på nian än på sjuan som är missnöjda med sin vikt eller sin kondition.

Niorna svarade även på en serie ja/nej-frågor som handlade om ätstörningar (såsom "känner du dig tjock även om andra säger att du är smal") och enligt resultaten från de frågorna kan 23 % av flickorna och 5 % av pojkarna sägas befinna sig i en riskzon för att utveckla ätstörningar.

Någon att prata med

Att prata med någon kan vara till hjälp för den som upplever mobbning, stress, ätstörningsproblematik eller andra utmaningar för den psykiska hälsan. Av ungdomarna i Ungdomsenkäten svarade två tredjedelar av flickorna (67 %) och drygt en tredjedel av pojkarna (36 %) att de har behov av att prata med någon om saker som besvärar dem. Det fanns ingen märkbar skillnad mellan sjuor och nior.

På frågan om det finns någon som lyssnar när man behöver prata nämner de flesta ungdomarna mamma, pappa och/eller kompisar. Flera pojkar än flickor vänder sig till sina pappor, medan flera flickor än pojkar vänder sig till sina kompisar (Figur 11).

Figur 11: Personer som pojkar och flickor upplever att lyssnar på dem om de behöver prata om saker som besvärar dem.

Av de som vill prata med någon upplever 3 % att det inte finns någon de kan vända sig till. I Figur 11 framgår även att cirka 20 % vänder sig till kurator, psykolog eller skolhälsovårdare för att prata. Högst är siffran i Vasa övningsskola och i Carleborgsskolan i Nykarleby, där ca 30 % uppger att de vänder sig till de här stödfunktionerna i skolan om de behöver prata.

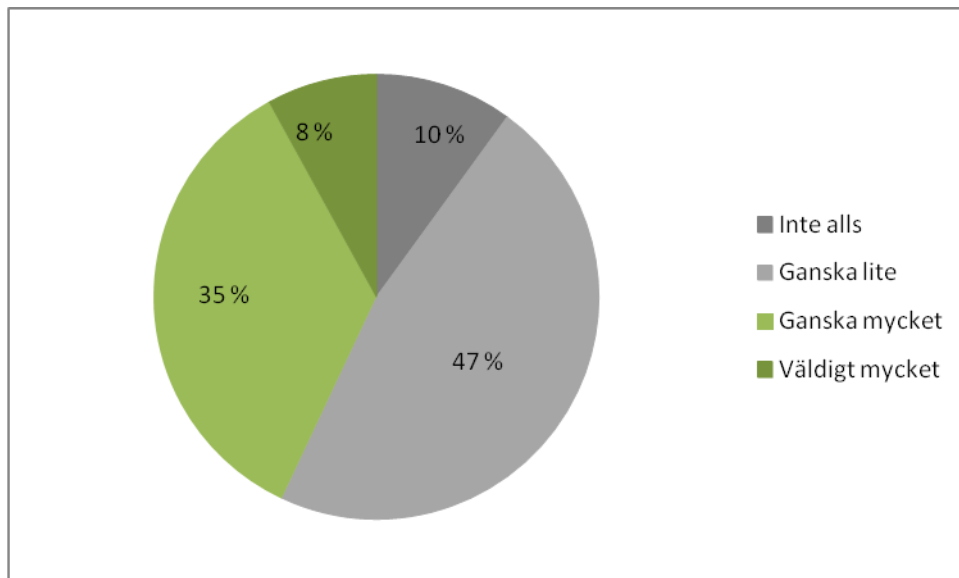
Nytt för 2013 års Ungdomsenkät var att ungdomarna hade möjlighet att skriva sitt namn längst bak i den anonyma enkäten ifall de ville att kuratorn på skolan skulle få läsa deras enkätsvar. Tanken var att sänka tröskeln för ungdomar som känner att de vill prata med någon men som inte kommer sig för att själva ta kontakt. Drygt 250 unga tog vara på den här möjligheten och fyllde i sitt namn i enkäten. Efter insamlingen prioriterades dessa ungdomars svar och sammanställdes i individuella profiler som skickades till de berörda skolornas kuratorer. Feedbacken på det här initiativet har varit mycket positiv.

2.3 Samhälle och inflytande

Temaområdet samhälle och inflytande innehåller frågor om bland annat ungas politiska intresse, vilja och möjligheter att påverka, samhällsengagemang och förtroende för beslutsfattare.

Politiskt intresse och vilja att påverka

I Österbotten uppger mer än varannan ungdom (57 %) att de inte har något större intresse eller något intresse överhuvudtaget för att påverka samhället (Figur 12). Bland ungdomarna uppger 8 % att de är mycket intresserade och 35 % att de är ganska intresserade av att påverka samhället.

Figur 12: Ungas intresse för att påverka samhället.

På frågan om man vill vara med och påverka saker på hemorten visar det sig att 40 % av ungdomarna vill vara med och påverka. I en jämförelse mellan kommunerna framträder Malax och Kronoby där nästan 60 % av ungdomarna säger sig vilja påverka saker där man bor.

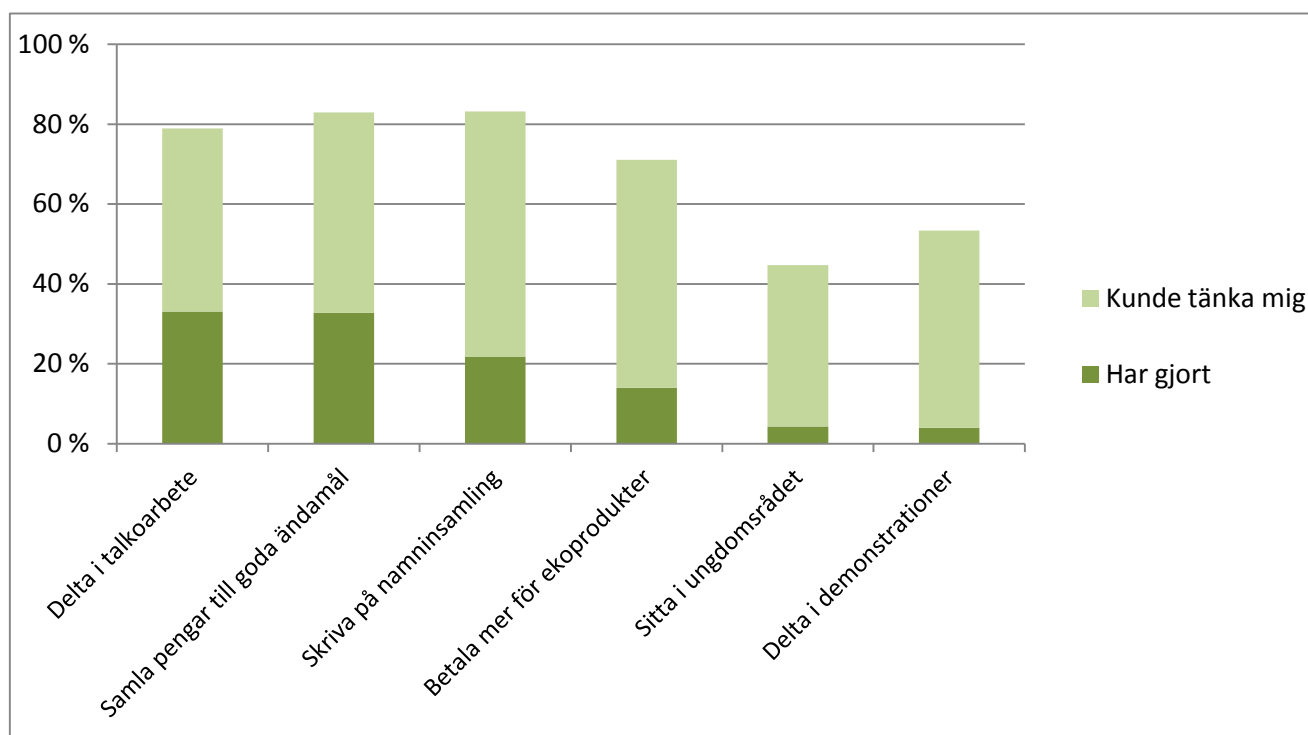
De ungdomar som inte ville påverka där de bor fick å sin sida följdfrågan om varför de inte vill påverka. Det vanligaste svaret är att man inte är tillräckligt intresserad, följt av att man vet för lite om hur man ska gå till väga. Särskilt flickor (60 %) säger sig veta för lite om hur de ska gå till väga för att påverka. Ett av svarsalternativen var "Jag tror att de som bestämmer ändå inte lyssnar". Här höll 20 % av flickorna och 13 % av pojkarna med om påståendet.

Många ungdomar vill även påverka saker i skolan. När ungdomarna svarade på frågor om i vilken utsträckning de vill och får vara med och bestämma om saker i skolan (t.ex. vad man får lära sig eller hur man ska arbeta) framkommer det tydligt att de flesta unga vill vara med och bestämma i högre utsträckning än de upplever att de får. Skillnaden är faktiskt ganska stor. Siffrorna för hur mycket de vill vara med och bestämma ligger mellan 44 och 54 %, medan siffrorna för hur mycket de får vara med och bestämma ligger mellan 4 och 13 %.

Samhällsengagemang

I enkäten undersöktes de ungas samhällsengagemang bland annat genom att ungdomarna ombads svara på vilka samhällsnyttiga aktiviteter de deltagit i under det senaste året, eller om de kunde tänka sig att göra det. Den aktivitet som den största andelen unga hade deltagit i var talkoarbete (33 %). Andra vanliga aktiviteter de unga deltagit i var att samla in pengar och att skriva på namninsamling. Även när man beaktar både de som redan deltagit och de som kunde tänka sig att delta så är dessa tre aktiviteter de vanligaste formerna för samhällsengagemang (Figur 13).

Att sitta med i ungdomsråd är det lite färre unga som kunde tänka sig göra (4 % har gjort det och 40 % skulle kunna tänka sig att göra det), och här var pojkarna betydligt mer negativt inställda än flickorna.

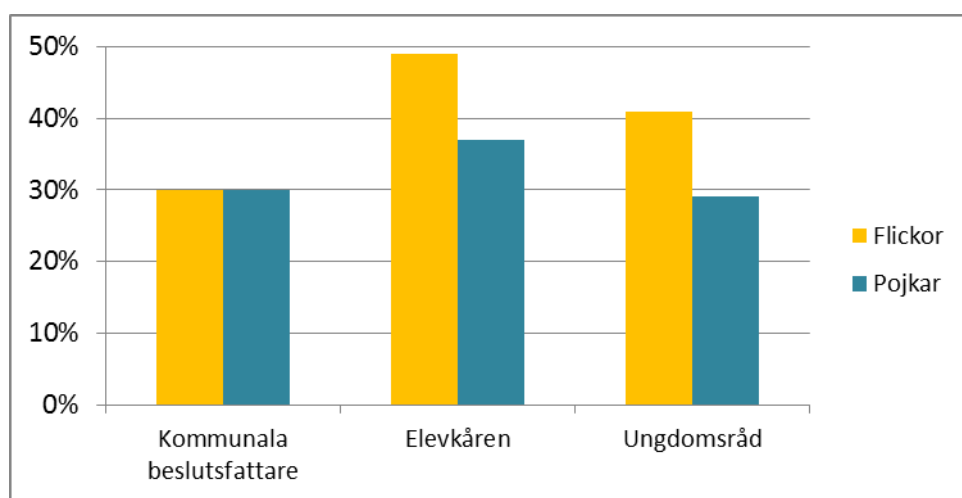

Figur 13: Andelen unga som har gjort eller kunde tänka sig att delta i olika former av samhällsengagemang.

Gällande kommuner var talkoandan starkast i Larsmo, Kronoby och Korsnäs, där kring 90 % av ungdomarna endera deltagit eller kunde tänka sig att delta i talkoarbete. I Malax hade 17 % fört fram åsikter till representanter för ungdomsråd eller elevkår och där hade också 10 % suttit med i ungdomsrådet.

Förtroende för beslutsfattare

De österbottniska ungdomarna tillfrågades också om hur stort förtroende de har för olika beslutsfattare och andra grupper. Som väntat visar det sig att ungdomarna har större förtroende för elevkåren än för vuxna beslutsfattare, något som kan förklaras med att vi tenderar att lita mera på grupper som är mera lika oss själva.

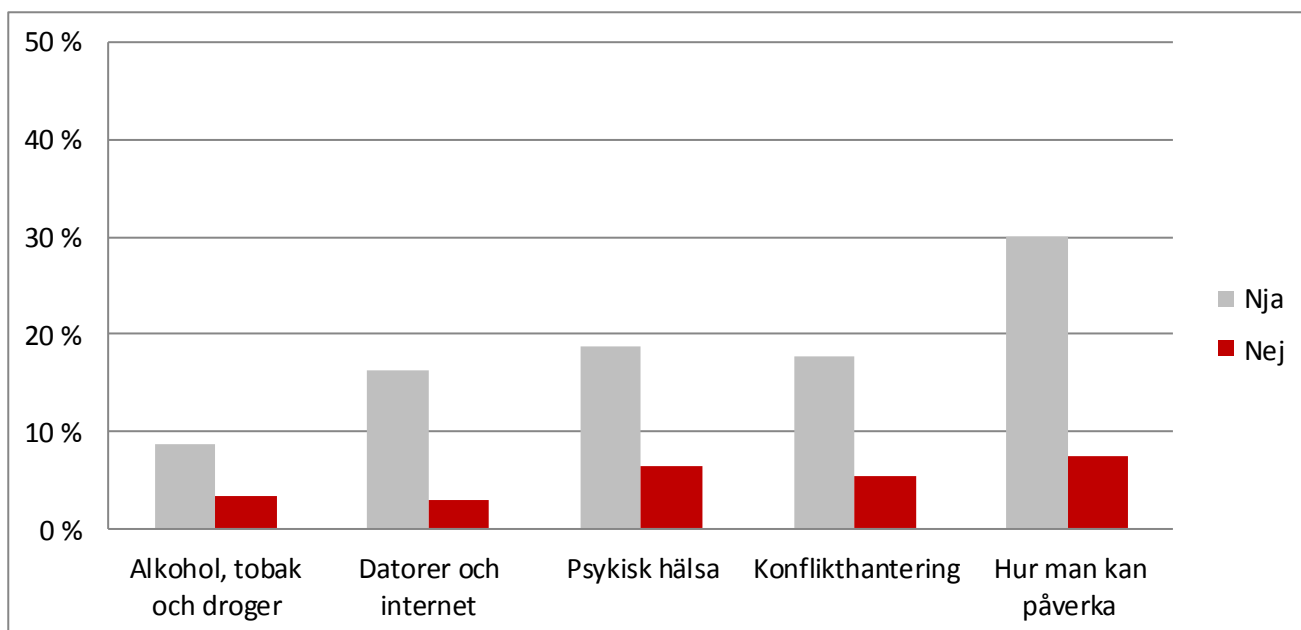

Figur 14: Andelen flickor och pojkar med stort förtroende för olika grupper av beslutsfattare.

Flickor har dock i högre utsträckning förtroende för ungdomsråd och elevkår än pojkar, exempelvis har 50 % av flickorna mot 37 % av pojkarna stort eller väldigt stort förtroende för elevkåren. Noterbart är att såväl pojkar som flickor har större förtroende för obekanta personer från den andra språkgruppen än för obekanta invandrare.

Information

Niorna svarade även på frågor som handlade om i vilken utsträckning de upplever att de får tillräckligt med information om olika saker. Av resultaten framkommer att de flesta anser sig få tillräckligt med information om ämnen såsom hälsovård, sex och alkohol. Mest bristfällig tycks informationsgången vara när det gäller hur man kan påverka saker i samhället, konflikthantering (t.ex. vad man kan göra när någon mobbas) och, för flickornas del, psykisk hälsa.

Figur 14: Andelen unga som uppger att inte eller inte riktigt får tillräckligt med information om olika saker.

Överlag anser flickorna i större utsträckning än pojkarna att de inte får tillräckligt med information. Störst är skillnaderna när det gäller hur man kan påverka i samhället (55 % av flickorna och 70 % av pojkarna anser att de får tillräckligt med information) och psykisk hälsa (69 % av flickorna och 82 % av pojkarna).

3 Vad hände sen?

Resultatet från Ungdomsenkäten 2013 presenterades initialt på ett seminarium för skolor, kommuner och andra intressenter i september 2013. Enkätens resultat väckte stort intresse och från fältet efterfrågades mer detaljerad och regionspecifik information. Under våren 2014 utfördes därför regionspecifika analyser för att utreda hur ungdomarnas situation ser ut i olika delar av Österbotten.

I maj 2014 presenterades de regionspecifika resultaten på fyra diskussionsmöten runt om i Österbotten. Syftet med diskussionsmötena var att lyfta fram aktuella frågor i de enskilda kommunernas barn- och ungdomsarbete och att sprida kunskap och handlingsmodeller från olika skolor och kommuner. Diskussionsmötena samlade totalt ca 100 deltagare och de regionala enkätresultaten som presenterades uppmärksammades flitigt i media.

De regionala diskussionsmötena blev ett uppskattat forum där ungdomar, skolpersonal, ungdomsarbetare och kommunala beslutsfattare inom regionen, utgående från enkätresultaten, kunde dyfta tankar, funderingar och eventuella lösningar. I samband med dessa möten framkom även en tydlig önskan från skolorna och kommunerna om att de få ta del av skolspecifika resultat för att på ett mer ändamålsenligt sätt kunna identifiera och arbeta med de utmaningar och problem de ställs inför. Under läsåret 2014-2015 arbetade Luppen-projektet med att producera fördjupade skolvisa rapporter till de deltagande skolorna.

År 2015 markerar 10 år sedan Ungdomsenkäten genomfördes första gången och för att uppmärksamma detta arrangeras seminariet "Under luppen: Ungas delaktighet och inflytande" den 1.12.2015 i Vasa. På seminariet kommer bl.a. 10-års analysen över Ungdomsenkätens resultat att presenteras (www.luppen.fi).

För mer information vänligen kontakta projektledare Cecilia Pensar (cecilia@sou.fi).

Kontakt:

Svenska Österbottens Ungdomsförbund och Ungdomsforskarna vid Åbo Akademi arbetar kontinuerligt med att utveckla Ungdomsenkäten för att den skall vara ändamålsenlig för skolor och kommuner. Om ni har tankar och kommentarer kring hur vi skulle kunna göra enkäten och rapporten ännu bättre är ni välkomna att kontakta oss.

Cecilia Pensar

Projektledare, Ungdomsenkäten Luppen
Svenska Österbottens Ungdomsförbund
cecilia@sou.fi

Patrik Söderberg

Ungdomsforskare
Åbo Akademi
patrik.soderberg@abo.fi